

S Z E M L E

Egy zsidó felekezeti lap

Romániának egyetlen zsidó felekezeti lapja van, a kéthavonta, újabban négy nyelven megjelenő REVISTA CULTULUI MOSAIC, - RCM -. A laptestben egy-egy oldal héber, ill. angol nyelvű, kétoldalnyi a jiddis és négy a román nyelvű rész.

Jellegét tekintve különös helyet foglal el a romániai felekezeti sajtóban. E különösség a zsidók Romániában betöltött specifikus helyzetének kultúrpolitikai tükörképe. A román tudat ugyanis furcsa tudathasadással viszonyul ahhoz, ha valaki zsidó: Erdélyben ez mindenképpen nemzeti karakter kérdése román szemszögből, ám magyar vonatkozásban csak vallási kérdés, hisz itt a zsidók szinte kivétel nélkül magyar nemzeti tudattal rendelkeznek.

Ó-Romániában (a Regátban) viszont csak szórványban fordulnak elő kompakt zsidó települések vagy gócpontok, amelyek ezzel szemben mind nyelvükben (jiddis), mind kultúrájukban eredeti - és hangsúlyozottan nem balkáni, tehát román-idegen - entitásukat megőrizték. Mindezt megtette még, hogy Ó-Romániában a zsidó kérdés mindig is valamiféle vallási-faji, ateista-fajgyűlölő népi ideológiának volt alárendelve.

Az 1960-as évektől kezdődően Romániában a zsidók kivándorlását szorgalmazták; e kényszer csak ott érte el a párhuzamosan Lengyelországban is beindult „zsidótlanítás” brutalitását, ahol a zsidók kettős-kisebbségek voltak, vagyis magyar-zsidók. Az állam a mai napig mindent megtesz, hogy a zsidókat emigrálásra ösztökélje, hisz az amerikai és nyugati közvélemény szemében a román rezsim már csak effajta kereskedelmi „hitelekkel” rendelkezik; köztudott, hogy minden kivándorló zsidó bizonyos pénzösszeghez juttatja Ceaușescu kormányát, ezen túl az évi kivándorlási kvóta teljesítése előfeltétele a „legnagyobb kereskedelmi kedvezmény” elérésének.

A RCM messzemenően támogatja az államot a zsidók emigrációba hajszolásában. Sajátos „szabadsága” is ezzel magyarázható. Első oldalain ugyanis nem *feltétlenül* Ceaușescu köszönt vissza unos-untalan az olvasónak, hanem öminenciája dr. Moses Rosen főrabbi, aki a maga személyét szóról-szóra és tettről-tetre ugyanazzal a személyi kultusszal veteti körül, mint államigazgató kollégája.

A főrabbi, azon túl, hogy „közemberi gazembersége” a romániai zsidóság körében közmondásos, önmaga kis kultuszának penzumaként hozzásegíti az államot, hogy - az emigrációba-kényszerítés politikáján túl - a kisebbségekről leválassza a zsidóságot.

A zsidóságra ugyanis mindig nagy befolyással volt az erdélyi magyarság vagy az itteni németek hangsúlyozott kultúrfölénye. Ez magyarázza egyébként e körben a zsidóság oly magas fokú asszimiláltságát, s egyben azt a tényt, hogy az erdélyi magyar kultúra mai - és gyakran legemberibb és legeurópaibb - képviselői: zsidók. Ezek az emberek nemcsak az előítéletekkel, de egyben a rendszer gátlástalan sovinszta tendenciájával szemben is észokokkal alig magyarázható megingathatatlanságot tanúsítanak. Ők azok a zsidók, akiknek „ellensúlyozására” jelennek meg a rosenfélék román-jiddis-héber-angol publikációi és átkozalmai.

Mint minden propagandalap, a RCM is beéri a lehető leglaposabb és egyben a legtolakodóbb stílussal is, így ültetve át egyfajta zsidó formalizmusba azt az intoleranciát, amely tartalmilag maga a román nacionalizmus. Ha valaki gyakorlati valóját, bizonyosságát keresi annak a fából-vaskarikának, mely egy zsidó kultúrkörbe helyezett antiszemita ítéletrendszer primitív blöffjéből nő ki - ez az igazi „zsidó kérdés” ma Romániában -, úgy forduljon a RCM-hoz, ehhez a se nem kultikus, se nem ateista, se nem zsidó, ám mégis a zsidók megtévesztésére összeírt laphoz.

Őeminenciája, dr. Moses Rosen főrabbi, a lap állandó főszereplője, többször szerét ejtette annak, hogy megvonja a „zsidónak lenni” létkérdés határait. Zsidónak lenni, *általánosságban*, mint véli, nem más, mint izraeli állampolgárnak lenni.

Romániai zsidónak lenni, *különösképpen*, nem más, mint románnak lenni. Az a zsidó, aki ennek ellenére magyarnak tekinti magát, az *vagy* nem zsidó, *vagy* hazaáruló! És ahogy őeminenciáját, dr. Moses Rosent az olvasó a RCM hasábjain megismeri, mindezt feltehetően komolyan is gondolja. (Egyébként ezt igazolják a hitközségek alkalmazottainak nyelvi és bejegyzett nemzetiségi, mi több, a nevek megváltoztatását, románosítását megkövetelő kényszerűségei.)

S e tréfát és félreértést nem tűrő és meglehetősen magasztos mentalitás ismeretében azt kérdezhetné az ember: akkor hol marad hely az ÚRNAK őeminenciája dr. Moses Rosen zsidó-román, még inkább román-zsidó érzésvilágában? A RCM tanúsága szerint úgy tűnik: sehol.

(Ara-Kovács Attila)